

YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGI BO'YICHA ILG'OR XORIY TAJRIBALARI

Nurullayev Umidbek Xudayberdiyevich

Jamoat Xavfsizligi Universtituti magistraturasi tinglovchisi, katta leytenant

Kalit so'zlar: *innovatsion texnologiyalar, omillar, xavfsizlik chora-tadbirlar, vision zero*

Kirish: Rivojlanish davrida odamlarga yordam berish uchun yangi texnologiyalardan foydalanish juda muhimdir. Buning bir yo'li yuqori xavfli kundalik faoliyat xavfsizligini yaxshilashdir. Yo'l harakati xavfsizligi texnologiyasidagi yangi yutuqlardan foydalanib, butun dunyo bo'ylab yo'llarni har qanday yo'ldan foydalanish uchun xavfsizroq qilish mumkin.

Rivojlanayotgan texnologiyalarning yo'l harakati xavfsizligidagi o'rni:

Radar qurollari, alqotesterlar va huquqni muhofaza qilish organlarining jamoatchilik bilan o'zaro aloqalari - bularning barchasi yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash choralariga misoldir. Tezlik chegarasi belgilari haydovchilar haydash paytida ular ichida qolishlari uchun xavfsiz chegaralarni bildiradi. Boshqa yo'l belgilari va miltillovchi chiroqlar yo'lda favqulodda ehtiyotkorlik zarurligini bildiradi.

Shunga qaramay, har kuni avtohalokatlar va xavfli haydash bilan bog'liq o'lim holatlari mavjud. Qo'shma Shtatlarda yo'l-transport hodisalari natijasida o'lim darajasi pasayib bormoqda va bu 5G yoqilgan yo'l harakati xavfsizligi kabi yangi texnologiyalarni qo'llash orqali hisoblanishi mumkin. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi yangi texnologiyalarning ikki tomonlama maqsadi yo'l-transport hodisalariga olib keladigan muammolarni aniqlash va oldini olishdir.

Yo'l harakati xavfsizligiga hissa qo'shish imkoniyatiga ega rivojlanayotgan texnologiyalar: Chalg'igan haydash xavfini kamaytirish uchun qo'llaniladigan yangi texnologiyalardan biri bu uyali telefonni blokirovka qilish texnologiyasidir. Ko'pincha bu smartfon ilovasi. Ushbu texnologiyalarning eng oddiylari transport vositasi harakatlanayotganda qo'ng'iroqlar va

matnlarni yozishni taqiqlaydi. Ilg'or ilovalar haydash tezligi va boshqa omillarni kuzatib boradi.

Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha yana bir yangi texnologiya - bu sun'iy yo'ldosh texnologiyasi. Ushbu sun'iy yo'ldoshlar osmonda balandda joylashgan bo'ladi, lekin xaritalash sun'iy yo'ldoshlari kabi baland emas. Ular statik kameralar bo'lmagan joylarda qimmatli ma'lumotlarni taqdim etish uchun yo'lda sodir bo'lgan hodisalarning aniq suratlaridan foydalanadilar.

Biz vizual texnologiyalardagi ushbu yaxshilanishlarni sun'iy intellekt (AI) va IoT kabi transport vositalariga ulanish yutuqlari bilan birlashtirishimiz kerak. Shunday qilib, bugungi texnologik yangiliklar haydash bilan bog'liq xavflarni kamaytirishga yordam beradi.

Bugungi kunda yo'l harakati xavfsizligi muammolari:

Bugungi kunda biz yo'l harakati xavfsizligi sohasida ko'rayotgan ba'zi muammolar texnologiya tomonidan yaratilgan. Misol uchun, g'ildirak orqasida uyali telefondan foydalanish tufayli chalg'itadigan haydash ko'plab oldini olish mumkin bo'lgan to'qnashuvlarga olib keladi. AQSh Transport departamenti ma'lumotlariga ko'ra, 2019 yilda chalg'ituvchi haydash AQSh yo'llarida 3142 kishining o'limiga sabab bo'lgan.

Boshqa yo'l harakati xavfsizligi muammolari eski ildizlarga ega. Har bir avtomobilning ko'r joyi bor, chunki ko'pchilik haydovchilar g'ildirak orqasiga o'tirishdan oldin o'rganadilar. Potensial to'qnashuvlarda transport tirbandligi katta rol o'ynaydi. Vaqt o'tishi bilan yo'lning ayrim qismlari kunning ma'lum vaqtlarida xavfliroq bo'lib qoladi yoki yo'l shakli tufayli yo'l-transport hodisalariga moyil bo'ladi.

Yo'l harakati xavfsizligi global muammodir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, yo'l-transport jarohatlari dunyo miqyosida barcha yosh guruhlarida o'limning sakkizinchi asosiy sababi hisoblanadi. Dunyoning ko'p joylarida yo'llarni xavfsizroq qilish uchun tegishli texnologiya yo'q. Kam va o'rta daromadli mamlakatlarda yo'l-transport hodisalari o'lim darajasi yuqori. Yo'l harakati xavfsizligi texnologiyasidagi yutuqlardan foydalanishni ta'minlash yo'llarni hamma uchun xavfsiz qilish uchun zarurdir.

So‘nggi yillarda yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha ilg‘or xorijiy tajribalar baxtsiz hodisalarni kamaytirish va xavfsiz haydash odatlarini targ‘ib qilishda muhim ahamiyat kasb etishini isbotladi. Turli mamlakatlarda yo‘llardagi xavflarni minimallashtirish va umumiy harakat xavfsizligini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar va ilg‘or texnologiyalar joriy etilgan. Keling, ushbu ilg‘or xorijiy tajribalardan ba‘zilarini batafsilroq o‘rganib chiqamiz:

Shvetsiyaning Vision Zero: Shvetsiya Vision Zero deb nomlangan yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha ulkan strategiyani qabul qildi, uning maqsadi barcha yo‘l-transport halokatlari va og‘ir jarohatlarni bartaraf etishga qaratilgan. Ushbu yondashuv yo‘l tizimini yanada kechirimli bo‘lishi uchun loyihalash, qat‘iy yo‘l harakati qoidalarini qo‘llash va transport vositalari xavfsizligi texnologiyalarini takomillashtirishga qaratilgan. Shvetsiyaning "Vision Zero" ga sodiqligi yillar davomida yo‘l harakati bilan bog‘liq qurbonlarni sezilarli darajada kamaytirdi va yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlashda global mezon bo‘lib xizmat qilmoqda.

Niderlandiyaning velosiped infratuzilmasi: Gollandiya o‘zining keng va yaxshi mo‘ljallangan velosport infratuzilmasi bilan mashhur bo‘lib, bu velosipedchilar uchun yuqori darajadagi xavfsizlikni ta‘minladi. Alohida velosiped yo‘laklari, velosipedchilar uchun mo‘ljallangan svetoforlar va motorsiz transport turlariga ustuvorlik berilishi velosipedda sodir bo‘ladigan baxtsiz hodisalar va o‘lim holatlarini kamaytirishda hal qiluvchi rol o‘ynadi. Gollandiya tajribasi yaxlit shahar rejalashtirish va barqaror transport turlariga ustuvor ahamiyat berish muhimligini ta‘kidlaydi.

Germaniyaning avtoban boshqaruvi: Germaniyaning avtoban avtomagistrali tizimi samarali harakatni boshqarish strategiyalari bilan mashhur. Ularning yondashuvining asosiy jihati yo‘l harakati qoidalariga qat‘iy rioya qilish, shu jumladan tezlikni cheklash va ta‘siirlangan holda haydash qoidalarini. Bundan tashqari, ob-havo sharoiti va transport hajmiga qarab sozlanadigan o‘zgaruvchan tezlik chegaralari xavfsiz tezlikni saqlashga va yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan to‘qnashuvlarning oldini olishga yordam beradi. Germaniyaning Autobahn boshqaruvi yo‘l harakati qoidalarini samarali tartibga solish va nazorat qilishning namunasi bo‘lib xizmat qiladi

Xulosa

Yo'l harakati xavfsizligi uzluksiz sa'y-harakatlar va hamkorlikni talab qiladigan global muammodir. Ushbu maqolada ko'rsatilgan ilg'or xorijiy tajribalar yo'l-transport hodisalarini kamaytirish va hayotni saqlab qolish uchun dunyo bo'ylab mamlakatlar tomonidan qo'llaniladigan turli strategiyalarni ta'kidlaydi. Infratuzilmani yaxshilash, qonunlarni mustahkamlash, aholining xabardorligini oshirish, texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali davlatlar barcha uchun xavfsizroq yo'llarni ta'minlashda sezilarli yutuqlarga erishishda davom etmoqda. Biroq, butun dunyo bo'ylab yo'l harakati xavfsizligini yanada oshirish uchun ushbu tajribalarni doimiy ravishda baholash va o'rganish juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gregersen, Nils Petter, Brendt Brehmer, and Bertil Moren. 1996. "Road Safety Improvement in Large Companies. An Experimental
2. Comparison of Different Measures." Accident Analysis and Prevention 28 (3): 297-306.
3. Dorn, Lisa, and David Barker. 2005. "The effects of driver training on simulated driving performance." Accident Analysis and Prevention 63-69.
4. TCRP. 1996. Bus Occupant Safety- A Synthesis of Transit Practice. Washington DC: Transportation Research Board.